

Бехта-Гаманчук М. П.,
асистент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: mariabekhta@gmail.com

ЛІНГВОПРАГМАТИКА ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ В ТЕКСТАХ НЕОЖАНРУ MISERY LIT

У статті досліджується лінгвопрагматика засобів експресивного синтаксису в текстах нежанру *misery lit* як різновиду сучасної літературної автобіографії. Розглянуто особливості синтаксичних стилістичних засобів. Проаналізовано інверсію, паралельні конструкції, повтори та риторичні запитання.

Ключові слова: нежанр *misery lit*, наратор, інверсія, повтор, паралельні конструкції, риторичне запитання.

При дослідженні мовних особливостей художнього дискурсу важливим є системний, комплексний підхід, оскільки вибір та реалізація мовних засобів у художньому тексті зумовлені поєднанням лінгвістичного та комунікативно-прагматичного чинників. Таке поєднання уможливило поглиблений аналіз суб'єктів мовленнєвої та комунікативної діяльності у різножанрових текстах.

Дослідження прагматичного потенціалу мовних одиниць є одним із основних питань лінгвопрагматики. Вагомим чинником впливу на читача є синтаксична будова художнього прозового тексту, яка відображає світосприйняття автора / наратора через розміщення окремих структурних елементів. Синтаксичні конструкції, які не тільки передають інформацію, а й акцентують увагу на її важливості, називають засобами експресивного синтаксису [Ш. Баллі 1955, М. П. Брандес 2004, І. В. Арнольд 1990, К. Вейлс 2014, Н. В. Гуйванюк 2009, І. Р. Гальперін 1981, В. А. Кухаренко 1988].

Метою статті є аналіз лінгвопрагматики засобів експресивного синтаксису в текстах нежанру *misery lit* як різновиду сучасної літературної автобіографії.

Новий жанр літературної автобіографії – *misery lit* (*misery memoirs*, *mis mems*, *misery porn*, *trauma fiction*) – привертає до себе увагу переосмисленням та новим трактуванням філософських, політичних та естетичних засад сучасної цивілізації крізь призму історичного досвіду. Це спогади (оформлені у літературні автобіографічні реколекції), зосереджені на зізнаннях письменників, які, переживши у дитинстві жакливі травми, детально описують насильство в сім'ї, інцест, злидні, жорстокість, суспільну неприйнятність, сексуальні домагання, алкогольну та наркотичну залежність [12].

У текстовпросторі нежанру *misery lit* мовним засобам наратора властива розлога різноманітність та експресивність на синтаксичному рівні лінгвопрагматичного аналізу фактури мовленнєвих актів.

Використання синтаксичних стилістичних засобів мотивоване спрямованістю на відображення процесу мислення наратора. Тексти нежанру *misery lit* написані у ретроспективному ключі та відтворюють процес осмислення наратором подій, що трапилися з ним в дитинстві. У зв'язку з цим, найчастотнішими є ті синтаксичні конструкції, які, окрім підсилення виразності оповіді, адекватно відтворюють особливості мовлення текстового адресанта. У текстах нежанру *misery lit* як різновиду літературної автобіографії простежується використання наратором таких синтаксичних стилістичних прийомів: інверсії, паралельних конструкції, повторів, риторичних запитань.

Інверсія виконує експресивно-стилістичну функцію [9, с. 72]. Будучи ефективним засобом смислової та інтонаційної акцентуації, вона полягає в емпатичному виділенні елементів висловлення [1, с. 160; 4, с. 186; 9, с. 70]. Розглянемо приклад: *Even though I knew 'telling' always made things worse, I did try to tell them, many times, but I just couldn't bear to see their faces change or, worse still, lose them because of telling them. I couldn't imagine my life without them in it. Little did I know that my time with them was rapidly drawing to a close* [10, с. 148]. У наведеному фрагменті прямий додаток займає початкову позицію (*Little did I know*). В текстах нежанру *misery lit* інверсія такого типу, створюючи підозру (*suspense*), є основним актуалізатором категорії проспекції, тобто натяку адресатові про подальші події.

A few weeks into my freshman year in high school, John and Linda told me that they were moving. (a) Without thinking, I huffed into the room I shared with their two-year-old boy and crammed everything I owned into a pillowcase. I was livid. It seemed that every time, every time, I adjusted to a new environment,

something happened. I realized that John and Linda seemed to fight all the time, but I got used to that as well as having to babysit their bratty kids. (б) With my belongings slung over my shoulder, I marched back into the living room. 'All right,' I demanded, 'let's go! Take me to the Hill!' [11, с. 217–218].

У цьому прикладі обставини способу дії, що, зазвичай, стоять після присудка, займають початкову позицію. Наміром наратора у висловленні (а) є акцент на спонтанності прийнятого рішення, у висловленні (б) – акцент на готовності виконати дію (переїхати у притулок для неповнолітніх) та наголошення на скрутності свого становища, незначній кількості особистих речей.

My eyes inched up Father's body. I tried to remember the last time I truly looked at him. Was it when I lived at the house? I asked myself. Leaning in the small table in front of me, Father seemed so thin. His face and neck were dark red and leathered. His once finely combed hair was now an oily gray [11, с. 157].

У виділеному висловленні в наведеному фрагменті предикатив (без дієслова-зв'язки), виражений дієприкметником, передує підмету. Наратор акцентує увагу адресата на поставі батька і, у такий спосіб, виразніше передає його зовнішній вигляд нещасливої, втомленої життям людини.

Тобто, метою використання наратором інверсії є емоційне та смислове виділення певного елемента і збереження тривалості думки. Інверсійний порядок слів є одним із найвиразніших проявів суб'єктивного чинника оповіді, який надає мовленню вагомості. Цей синтаксичний стилістичний засіб уможливорює стилізацію мовлення наратора під розмовне мовлення.

Паралельні конструкції – це повторення слів чи словосполучень з однаковою або схожою синтаксичною структурою у двох або більше послідовних реченнях для створення ритму, емпізи повторюваного елемента та підкреслення семантичного зв'язку між реченнями [4, с. 208; 8, с. 140]. Наприклад: *I looked into her swollen eyes. I felt that Mother wanted the best for me. I realized that before Mother went into the courtroom, she had already predicted the outcome. 'I'll be good. I'll try real hard,' I said, as I squared my shoulders like I did back in the basement years ago. 'I'll make you proud of me. I'll try my best to make you proud'* [11, с. 60]. Тут наратор експлікує свої комунікативні інтенції через паралельні конструкції, реалізуючи мовленнєвий акт обіцянки. Використання паралельних конструкцій (оформлених особовим займенником *I* та дієсловом у майбутньому часі) служить для передачі послідовності та серйозності намірів текстового адресанта.

Повтор – стилістична фігура, яка утворюється навмисним нагромадженням певних мовних елементів у вигляді повторного їх вживання в одному висловленні; при цьому повторюватися у певній послідовності можуть звуки, слова або їхні частини, вислови, сприяючи досягненню відповідного виражального або виражально-зображуваного ефекту [6, с. 10]. Основними функціями повтору є деліберативна, підсилювальна та ритміко-інтонаційна, він служить для пришвидшення чи сповільнення темпу мовлення текстового адресанта. Наприклад: *I raced up the stair. I stopped in front of a tall window and remained perched behind the glass as I watched Mother and the boys pile into her faded gray station wagon. As she drove off, I waved frantically, but no one saw me. In my heart I knew my effort was in vain. I wished that just once – just once – someone would smile and wave back* [11, с. 82]. Через повтор словосполучення *just once* наратор передає своє розчарування, спричинене ігноруванням його особи з боку матері та братів. Забезпечуючи системність тексту, повтор підкреслює важливі етапи розвитку подій, привертає увагу адресата.

Риторичне запитання розглядаємо як ефективну фігуру діалогізації монологічного мовлення, що слугує для смислового і емоційного виділення його смислових центрів, для формування емоційно-оцінного відношення адресата до предмету мовлення, а також для інтенсифікації перлокутивного ефекту [7, с. 144]. Ці запитання надають мовленню наратора особливої образності та привертають увагу адресата до певної частини висловлення. Наприклад: *I felt like a vice was gripping my chest. I was so shocked that I couldn't make a sound. Nobody had hit me, but it felt like a big, hard kick in my chest. How could they say that nothing was happening?* [10, с. 56]. Заперечне риторичне запитання у прикладі є формою реалізації стверджувального репрезентатива (*They said that nothing was happening*). Це риторичне питання актуалізоване через спеціальне питання та виконує функцію наголошення. Оповідачка призналася матері у сексуальних домаганнях вітчима, про які знали всі її сестри. Коли ж мати допитувала дівчат, що насправді трапилось, всі промовчали через страх та ніхто не зізнався. Саме через риторичне запитання наратор висловлює своє здивування, навіть зневіру, та у такий спосіб наголошує на серйозності ситуації. Оскільки риторичні запитання є непрямими мовленнєвими актами, то для їхньої інтерпретації та для реалізації їхнього семантико-прагматичного змісту в більшості випадків потрібен контекст. Саме контекст актуалізує значення запитання. Основною функцією риторичних

запитань є підвищення емоційної забарвленості висловлення та акцентування уваги текстового адресата. Уводячи в текст риторичні запитання, наратор залучає читача до міркувань та/або переживань, роблячи його більш активним.

Отож, синтаксична експресія широко представлена в текстах нежанру *misery lit* як різновиду сучасної літературної автобіографії. На синтаксичному рівні комунікативні інтенції оповідача найповніше реалізуються через інверсію, паралельні конструкції, повтори та риторичні запитання, які акцентують увагу текстового адресата на певних моментах у тексті згідно із задумом наратора та відіграють важливу роль у процесі розкриття смислового навантаження тексту.

Список використаної літератури

1. Арнольд И. В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность / И. В. Арнольд. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербург. ун-та, 1999. – 443 с.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Ш. Балли. – М. : Изд-во иностр. лит., 1955. – 416 с.
3. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс / М. П. Брандес. – М. : Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
4. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка / И. Р. Гальперин. – М. : Высшая школа, 1981. – 334 с.
5. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст : вибрані праці / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 664 с.
6. Жук Т. В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова / Т. В. Жук. – Ніжин, 2005. – 18 с.
7. Палійчук А. Л. Риторичні питання і риторичні твердження як елементи наративного коду інтимізації у художньому тексті / А. Л. Палійчук // Нова філологія. – 2010. – № 39. – С. 142–148.
8. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка / Ю. М. Скребнев. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2000. – 224 с.
9. Смирницкий А. И. Синтаксис английского языка / А. И. Смирницкий; ред. В. В. Пассек. – М. : Изд-во литературы на иностр. языках, 1957. – 286 с.
10. Keenan S. Broken / S. Keenan. – L. : Hodder&Stoughton, 2008. – 305 p.
11. Pelzer D. The Lost Boy / D. Pelzer. – L. : Orion Books, 1997. – 272 p.
12. Perring C. Childhood Trauma in Memoir and Fiction / C. Perring [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inter-disciplinary.net/wp-content/uploads/2012/02/perringpaper.pdf>
13. Wales K. A Dictionary of Stylistics / K. Wales. – Routledge, 2014. – 496 p.

Bekhta-Hamanchuk M. P. Pragmatyka środków składni ekspresyjnej w nowym gatunku *misery lit*.

Streszczenie

W artykule jest badana pragmatyka środków składni ekspresyjnej tekstów nowego gatunku misery lit jako rodzaju współczesnej autobiografii literackiej. Rozpatrzono szczegóły składniowych środków stylistycznych. Przenalizowano inwersję, równoległe konstrukcje, powtórzenia i pytania retoryczne.

Słowa kluczowe: *nowy gatunek misery lit, narrator, inwersja, równoległe konstrukcje, powtórzenia, pytania retoryczne.*

Bekhta-Hamanchuk M. P. Lingvopragmatics of expressive syntax in *misery lit* texts.

Summary

The article examines the pragmatics of expressive syntax in misery lit texts. Peculiarities of syntactic stylistic devices are studied. Inversion, parallel constructions, repetition and rhetorical questions are analyzed.

The object of the study is syntactic stylistic devices in misery lit texts. The subject of the study is pragmatic peculiarities of syntactic stylistic devices in misery lit texts.

The main aim of the article is to analyze pragmatic peculiarities of syntactic stylistic devices in misery lit texts.

Attention is drawn primarily to the features of the new genre of autobiographical literature – misery lit (misery memoirs, mis mems, misery porn, trauma fiction) – which govern narrator's choice of linguistic means of expressing his communicative intentions.

It was found out that syntactic stylistic devices are widely represented in misery lit texts. The most productive syntactic stylistic devices are inversion, parallel constructions, repetition and rhetorical questions. They function as a productive means of the realization of narrator's communicative intentions, being essential for understanding the meaning (sense) of the text.

The analysis of stylistic devices in misery lit texts should be continued both at lexico-semantic and syntactic levels.

Key words: *misery lit, narrator, inversion, parallel constructions, repetition, rhetorical questions.*